

penyals (vora una canal montsenyenca)', Riells (1964); a Collsacabra, *esqueiatera*: «La Font de l'Esquei porta aquest nom perquè està en una *askayotéræ* molt grossa», Rupit (1935).

Esqueix, altrament, apareix també amb el sentit més etimològic d'«esquinç, estrip, rompedura», ja en el *Passi en Cobles* de Fenollar-Martínez, fi S. xv; en Verdguer: «al cor, doncs, de què feres ab ta destrat *esqueixos*, / pels déus ab qui 't retiras, no ignoris un consol; / de l'hort de lliris trau-me, que ja és estany de peixos, / baldament per no veure may més un raig de sol», *Ail.* de 1867, vi, 12A, a (suprimida la cobla en la versió definitiva). Especialment amb el sentit d'«estrip, esquinç de la roba», mall.: PdAPenya parlant del «vestidet de nen» que «aparrussava Na Margalida» (*Po. Pop.*, 14) i veg. *AlcM*, § 2. Finalment *esqueix* 'tros de tanyada d'una planta esqueixat per fer-lo servir per a la reproducció' (1568, *DAG.*; 1617, M. Agustí, *AlcM*), mot que ha passat al cast. *esqueje*, documentat des de c. 1830, veg. l'article del meu *DCEC*. Com em comunica Giner i March (c. 1955) «la raó d'aquest catalanisme és l'exportació valenciana d'*esqueixos* a totes les terres castellanes, activitat molt desenvolupada ací, i ja al S. xix: cases com la de Veyrat en publiquen sovint preciosos catàlegs, i es troba el mot *esqueje* a cada pas en texts de telegrams comercials».

Esqueixinar, 'esquinçar, estripar' Ager (Porcioles, *F. de la V. d'Ager*, p. 36). *Esqueixadis*. *Esqueixador*. *Esqueixall*. *Esqueixament*. CPT.: *Esqueixagrués*. *Esqueixamagraner*. *Esqueixarobes*.

¹ *Esquexa* rimant amb 14 mots, que en part són verbs en Pres. 3 (*engrexa*, *lexa*, *pantexa*) i en part noms (*matexa*, *jexa*, *grexa*), etc., § 527. — ² En *AlcM*, Moll vacilla entre la seva de 1928 i una altra idea ben errònia, la de derivar *esqueixar* d'*esqueix*, evidentment postverbal, al qual atribueix una absurda identificació amb l'it. *scheggio* (que d'altra banda no té l'etimologia pseudo-grega que li accepta). — ³ Inútil insistir en aquest *SCHISTIARE de Rice, per les raons fonètiques evidents (veg. allà) que ja no cal repetir. En el fons el que li interessava a Rice era un alt-it. *schissar*, *-izzar*, 'espitjar, esclafar', que tampoc no pot venir d'allò, potser germànic, i sense cap relació amb *esqueixar* (veg. Gamillscheg, *Rom. Germ.*; i Bruckner, *VRom.* II, 180).

ESQUELA, probablement pres del cast. *esquela* 'carta breu', 'imprès en què es fan certes comunicacions', que sembla ser pronúncia vulgar del ll. *scheda* 'full de paper'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab. En castellà, 1732. Veg. *DCEC*.

ESQUELET, pres del gr. *σχελετός* 'esquelet', 'mòmia'; derivat de *σκέλλω* 'jo asseco'. □ 1.ª doc.: -eto, 1868, *SLitCosta*. Pres probablement per conducte del fr. *squelette* [S. xvi] o del cast. *esqueleto* [1581].

DERIV.: *Esqueletic*.

ESQUELLA, 'campaneta que porta el bestiar', an-

tigament 'campana', del mateix origen germànic que l'oc. ant. *esquela*, *esquila*, i l'it. *squilla*, 'campana', 'esquella', probt. gòt. *SKILLA (cf. a-al. ant. *scëlla*, avui *schelle* 'campaneta, cascavell, (bella)', a-al. ant. *scëllan*, ags. *sciellan* 'ressonar, sonar, dringar', esc. ant. *skella* 'petar, moure soroll', *skal* 'soroll', al. mod. *schall* 'so, ressonància', *verschollen* 'de qui no en canta gall ni gallina'). □ 1.ª doc.: fi S. XIII.

En la major part de la documentació antiga no es veu raó per creure que designi una campana més petita que les corrents de campanar. A propòsit de la festa de Sant Marc, la «Lectania Major» i la «processió de set formes», diu que «en aquella procession porta hom la crou, e sona hom les *esqueles* e port' om les se<n>yeres e prega hom Déus per totz generalment», *VidesR*, 112r1 traduint «campanae pulsantur» (pàgina 314.33); «Nathana lançà les claus a Nastàsia, e pregà que la primera dona qui reebés mort fos sor Nathana, pus que era ocasió --- del destruyment del monestir --- en presència de Natana se-n tornaren tuyt, e Natana anà sonar l'*esquella* per ço que la abadesa e les dones venguessen al capítol; mas per la pahor que havien, no volien venir», Lull (*Blanq.*, *NCL* I, 135. 22); «en aquella sgleya havia una *esquella* que sonava molt noblement, e havia-hi un seny trencat que molt malament sonava», id. (*Merav.*, *O. C.* I, 175); «de continen los senys e les *esquelles* qui eren en aquella ciutat van sonar per si mateix», *Amic e Melis* (*NCL* XLVIII, 141).

Particularment freqüent és l'aplicació a la campana que toca l'àngelus (de l'alba i del vespre), d'on per metonímia l'ús per 'crepuscle': «après que-l seny del ladre aurà sonat, tro a la *squella* del dia», doc. de Tortosa a. 1341 (*BABL* XI, 419), mentre que en el següent és el crepuscle vesperí: «començarà lo podador, de tèrcia fins a la *esquella*», doc. ross. de 1397 (*RLR* XI, 90). Ús il·lustrat després pel passatge dantesc, pel qual veiem que també en italià l'ús antic i clàssic en feia una veritable campana: «Era già l'ora che volge il dislo / ai navicanti e 'ntenerisce il core / lo dì c' han detto ai dolci amici addio; / e che lo novo peregrin d'amore / punge, se ode *squilla* di lontano / che paia il giorno pianger che si more» (*Purg.* VIII, 5).

En el S. xiv el trobem, però, aplicat ja més aviat a campanetes, esquelles o picarols: «que tot traginer qui haja acustumat de portar *esquelles* les aja a portar axí de nits con de dies» en un ban de la col·lecció dels de la ciutat de Barcelona 1360-90, i també en BMetge és evidentment això. Avui aquell sentit està oblidat i queda només aquest, i especialment els de les esquelles de bestiar de pastura; en el qual resta viu en tot el territori de la llengua, fins al Migjorn valencià («El Cocó de la '*Skélla*» a la Vall d'Ebo, aplicat a un indret, 1963), i fins al cim NO. del territori lingüístic: Cardós i Vall Ferrera,¹ i d'allí a Benasc («ya se sienten les *esquelles* de les vaques», Ferraz, 657). La pronúncia sembla que hauria de ser amb è en cat. or. i é balear; de fet pronuncien *eskéllæ* a tot el bisbat de Girona (jo mateix ho deia així fins a l'adolescència, per la pronúncia de la mare i altres parents) i si no m'erro